KINNITATUD
sotsiaalkaitseministri 27.04.2023
käskkirjaga nr 80
MUUDETUD
sotsiaalkaitseministri 29.11.2023
käskkirjaga nr 159
MUUDETUD
sotsiaalministri 14.08.2026
käskkirjaga nr 77

Toidu- ja esmatarbekaubad enim puudust kannatavatele inimestele

Toetuse andmise tingimuste abikõlblikkuse periood
01.10.2022–31.12.2028

Elluviija
Sotsiaalministeerium (hüvitiste ja pensionipoliitika osakond)

Rakendusasutus
Sotsiaalministeerium (välisvahendite osakond)

Rakendusüksus
Riigi Tugiteenuste Keskus

Kaasrahastanud Euroopa Liit

Eesti tuleviku heaks

SISUKORD

TERMINID **3**

1. REGULEERIMISALA NING SEOSED EESTI PIKAAJALISE ARENGUSTRATEEGIAGA „EESTI 2035“ JA VALDKONDLIKE ARENGUKAVADEGA **4**

1.1. Seosed Eesti pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ eesmärkidega *4*

2. TOETATAVAD TEGEVUSED **5**

2.1. Toidu- ja esmase materiaalse abi andmine *6*
2.2. Annetatud toidu kogumise ja jagamise toetamine *9*
2.3. Riigiabi *10*
2.4. Sihtrühmale kaasnevate meetmete pakkumine: innovaatilised lahendused annetatud toiduabi kogumiseks ja jagamiseks *10*

3. NÄITAJAD **11**

4. TEGEVUSTE EELARVE **12**

5. KULUDE ABIKÕLBLIKKUS **12**

6. TOETUSE MAKSMISE TINGIMUSED JA KORD **13**

7. ELLUVIIJA KOHUSTUSED **13**

8. ARUANDLUS **14**

9. TAT MUUTMINE **14**

10. FINANTSKORREKTSIOONI TEGEMISE ALUSED JA KORD **15**

11. VAIETE LAHENDAMINE **15**

Terminid

Piirkond – toidukaardi rakendamiseks jaguneb Eesti neljaks piirkonnaks:
1) Tallinn, Harju- ja Raplamaa;
2) Pärnu- ja Läänemaa, saared;
3) Lääne-Viru-, Ida-Viru- ja Järvamaa;
4) Viljandi-, Tartu-, Jõgeva-, Põlva-, Valga- ja Võrumaa.

Kvaliteetne toit – tarbimiskõlblik toit, mis vastab Põllumajandus- ja Toiduameti väljaantud juhendile „Toiduohutus annetamisel“[1].

Varjupaik – sotsiaalhoolekande seaduse (SHS) § 8 lõikes 1 ja ohvriabi seaduse (OAS) § 21 lõike 2 punktis 7 nimetatud vältimatu sotsiaalabina ajutist majutust pakkuv asutus.

[1] Põllumajandus- ja Toiduameti koduleht. Toidu ümberjagamine ja annetamine. 16.03.2022. https://pta.agri.ee/ettevotjale-tootjale-ja-turustajale/toidu-tootmine/toidu-annetamine.

1. Reguleerimisala ning seosed Eesti pikaajalise arengustrateegiaga „Eesti 2035“ ja valdkondlike arengukavadega

Käskkirjaga reguleeritakse ühtekuuluvuspoliitika fondide 2021–2027 meetmete nimekirja meetme 21.4.10.1 „Sotsiaalkindlustuse programm“ (edaspidi *meede*) toetuse andmise ja kasutamise tingimusi ja korda (edaspidi TAT).

TAT on seotud perioodi 2021–2027 ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava (edaspidi *rakenduskava*) poliitikaeesmärgiga nr 4 „Sotsiaalsem Eesti“ (prioriteet nr 8 „Sotsiaalsem Eesti“) ja ELi erieesmärgiga[2] m – vähendada materiaalset puudust, andes toidu- ja/või esmast materiaalset abi enim puudust kannatavatele isikutele, sealhulgas lastele, ning pakkuda kaasnevaid meetmeid, mis toetavad nende isikute sotsiaalset kaasamist. TAT tegevused on seotud meetmete nimekirjas nimetatud sekkumisega „Toidu ja/või esmatarbekaupade pakkumine (nt toidukaartide skeemi alusel)“.

TAT-ga on hõlmatud rakenduskava meetme 21.4.10.1 sekkumine 21.4.10.11 „Toidu ja/või esmatarbekaupade pakkumine (nt toidukaartide skeemi alusel)“.

1.1.1 Seosed Eesti pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ eesmärkidega

1.1.1. Toetuse andmine on seotud Eesti riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“[3] sihiga „Inimene“ ja alasihiga „Tegus inimene“. Meetme tegevused arvestavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1060[4] artiklis 9 nimetatud horisontaalseid põhimõtteid ning panustavad „Eesti 2035“ sihi „Inimene“ ja alasihi „Tegus inimene“ saavutamisse. Nimetatud sihi saavutamist võrdseid võimalusi ja ligipääsetavust toetaval moel hinnatakse järgmiste „Eesti 2035“ näitajatega:
1) hoolivuse ja koostöömeelsuse mõõdik;
2) ligipääsetavuse näitaja.
Lisaks seab „Eesti 2035“ sihi „Hooliv ühiskond“ eesmärgiks, et püsivalt suhtelises vaesuses elavate elanike osatähtsus ei ületa 2035. aastal Eestis 15,6% (2018. aastal 16,7%, 2020. aastal 14,4%).

1.1.2. TAT tegevused panustavad eespool nimetatud näitajatesse. Tegevused toetavad vanemaealiste, sisserändajate ja teiste ühiskonna riskigruppide toimetulekut, samuti tagatakse erivajadusega inimestele ligipääs TAT-s pakutavatele abile. Jätkatakse puudust kannatavatele inimestele riigi poolt toidu ostmise ja jagamisega ning käivitatakse vautšerite ehk toidukaartide süsteem. Peamised põhjused muutusteks on vajadus tagada abivajajatele inimväärne abi saamine ning võimalikult lihtne ja keskkonnasäästlik toiduainete kättesaamine. Toidukaartide süsteemile minnakse järk-järgult üle aastatel 2023–2024. Jätkatakse ka toidupäästmise kaudu kvaliteetse kaubandus- ja toitlustusasutustes ülejääva annetatud toidu kogumist ja jagamist. Samuti soovitakse leida innovaatilisi keskkonnasäästlikke lahendusi kvaliteetse ülejääva toidu ümberjagamiseks abivajajatele võimalikult lähedal kaubandus- ja toitlustusettevõtetele, kaasates tegevusse kohalikke omavalitsusi (edaspidi KOV) ning kogukondlikke ja heategevuslikke organisatsioone (mittetulundussektor).

Enim puudust kannatavate inimeste abistamine toidu- ja esmatarbekaupadega toimub neljal viisil:
1) riigi poolt ostetud toiduabi jagamisega (kuni toidukaartide süsteemile täieliku üleminekuni);

---

[2] Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1057, millega luuakse Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1296/2013 (ELT L 231, 30.06.2021), artikli 4 lõike 1 punkt k.
[3] Eesti riigi pikaajaline arengustrateegia „Eesti 2035“, https://www.valitsus.ee/strateegia-eesti-2035-arengukavad-ja-planeering/strateegia/arenguvajadused.
[4] Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ELT L 231, 30.06.2021, lk 159–706).

2) toidukaartidega;
3) annetatud toidu kogumise ja jagamise kaudu;
4) uute innovaatiliste projektide käivitamise ja elluviimise kaudu.

Toiduabi jagamisel nõustatakse abivajajaid riigi ja KOV-i toetusmeetmete, aga ka toidu ostmise, valmistamise ja säilitamise teemadel.

Tegevusi viiakse ellu Eesti eri piirkondades sarnaselt, tagades inimestele nende põhivajaduste ehk toidu- ja esmatarbekaupade kättesaamine, et aidata ületada ajutisi majanduslikke raskusi. Kuna TAT sihtrühma kuuluvad enim puudust kannatavad inimesed, osutatakse toiduabi enam just nendes piirkondades, kus absoluutses vaesuses elavaid või vaesuse ohus olevaid inimesi on rohkem (nt Ida- Virumaa, Kagu-Eesti), ja nendele inimestele, kes on sattunud erinevatel põhjustel raskustesse. Toiduabi pakutakse ka varjupaigas olevatele inimestele.

TAT elluviimisel on oluline koostöö KOV-idega, sest neil on parim ülevaade oma piirkonna elanike reaalsetest vajadustest. TAT rakendamisel järgitakse lähimuse põhimõtet regionaalses vaates, nähes ette abi osutava organisatsiooni poolt kohalike sotsiaaltöötajate ja kogukondlike algatuste kaasamist inimeste elujärje parandamise toetamisele ja nende raskustest väljaaitamisele. Toiduabi jagamisel tagatakse abisaajate võrdne kohtlemine: abi määramise kriteeriumid sõltuvad inimese ja tema leibkonna majanduslikust toimetulekust ja KOV-i hinnatud abivajadusest.

1.1.3. Nii suhtelise vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse kui ka absoluutse vaesuse vähendamine on „Heaolu arengukava 2023–2030“ eesmärgid. Arengukava seab eesmärgiks vähendada Eestis suhtelise vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse määra 2030. aastaks 21%-ni (Eurostati andmetel oli 2021. aastal 22,2%). Samuti on arengukava eesmärk, et absoluutse vaesuse määr väheneks või jääks minimaalselt samale tasemele, nagu oli 2020. aastal (2,2%). Statistikaameti andmetel elas 2021. aastal absoluutses vaesuses 1,4% ja suhtelises vaesuses 22,8% Eesti elanikkonnast. Suhteline vaesus on suurem mittetöötavate elanike seas ja üheliikmelistes leibkondades või ühe täiskasvanuga leibkondades – 2021. aastal oli üksi elavate 65-aastaste ja vanemate suhtelise vaesuse määr 81,7% ning mittetöötavate elanike seas 50,2%. Enim on suhtelisest vaesusest ohustatud naised ja puudega inimesed ning ilmnevad ka regionaalsed erinevused – kõrgeimad on suhtelise vaesuse näitajad Ida-Virumaal ja Kagu-Eestis. Absoluutse vaesuse määr on kõrgeim üksi elavate alla 65-aastaste seas (5,5%) ning vanuserühmade võrdluses ka noorte ehk 18–24-aastaste seas (2,7%). Alla 18-aastaste laste seas on vähenenud nii suhteline kui absoluutne vaesus. 2021. aastal elas alla 18-aastastest lastest suhtelises vaesuses 13,6% ja absoluutses vaesuses 1,3%. Lastega leibkondade seas on endiselt ühe täiskasvanu ja lapsega/lastega leibkondade suhtelise vaesuse määr suurim (32,7%). Toetused ja hüvitised ehk sotsiaalsed siirded aitavad vähendada vaesusesse sattumist. Ilma toetuste ja hüvitisteta (sh pensionid) oleks kogu elanikkonnast olnud 2021. aastal suhtelises vaesuses 39,4% ja absoluutses vaesuses 20,5%. Vaesuse näitajatele lisaks on olulised materiaalse ilmajäetuse näitajad. Statistikaameti andmetel elas 2022. aastal 5,4% Eesti elanikest leibkondades, kus majanduslikult ei olnud võimalik üle päeva võimaldada liha, kala või samaväärseid valke sisaldava toidu söömist.

1.1.4. TAT-l on seos Eesti riigi 2023–2026 eelarvestrateegiaga: heaolu tulemusvaldkonna sotsiaalhoolekande programmi meetme 1.1 „Iseseisvat toimetulekut toetavate kvaliteetsete hoolekandeteenuste, toetuste ja abi tagamine“ tegevus 1.1.2 „Hoolekande kättesaadavuse tagamine, toimetuleku toetamine“.

2 Toetatavad tegevused

TAT üldine eesmärk on vähendada raskustesse sattunud inimeste ja nende leibkondade materiaalset puudust, andes toidu- või esmast materiaalset abi just enim puudust kannatavatele isikutele, sealhulgas

lastele, ning pakkuda informatsiooni riigi ja KOV-i toetusmeetmete kohta, mis toetavad nende isikute sotsiaalset kaasamist ja majanduslikest raskustest väljatulemist.

TAT tegevuste elluviimise käigus tagatakse, et eri vanuses, eri soost ja rahvusest, puudega, erineva usulise veendumuse ja seksuaalse sättumusega sihtrühma liikmetel on võrdsed võimalused osaleda meetme tegevustes.

TAT-st toetatavad tegevused ei kahjusta oluliselt keskkonnaeesmärkide elluviimist Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.06.2020, lk 13–43), artikli 17 tähenduses.

Kavandatud tegevustel on positiivne keskkonnamõju ning need toetavad laste ja leibkondade heaolu. TAT tegevuste raames arendatakse sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregister (edaspidi STAR) kasutajasõbralikumaks ja mugavamaks. Selle tulemusel väheneb paberdokumentide kasutamine; luuakse digivõimalused andmevahetuseks erinevate asutustega; väheneb meili teel tehtavate päringute ja kirjavahetuste arv, mis kokkuvõttes vähendab ka digiprügi tekkimist. Ka muud tegevused viiakse ellu keskkonnasäästlikult, nt koolituste, ümarlaudade ja teabepäevade korraldamisel hoidutakse paberkandjal materjalide tootmisest või taaskasutatakse materjale maksimaalselt. Ürituste korraldamisel järgitakse säästlikkuse printsiipe, et ökoloogiline jalajälg oleks minimaalne. Tegevusteks vajalike teenuste ja toodete hankimisel järgitakse keskkonnahoidlike riigihangete põhimõtteid, üleminekuga toidukaartide süsteemile vähenevad tegevustega seotud transpordikulud ning ladude üüri- ja majandamiskulud. Abivajajal tekib võimalus osta toiduaineid just talle vajalikul ajal ning ta saab valida oma leibkonnale sobivad toiduained.

Toetatavate tegevuste valikul on lähtutud rakenduskava seirekomisjoni kinnitatud valikukriteeriumidest ja -metoodikast vastavalt Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ (edaspidi *ühendmäärus*) §-le 7.

2.1. Toidu- ja esmase materiaalse abi andmine

2.1.1. Tegevuse eesmärk

Sekkumise eesmärk on suurendada sotsiaalset kaasatust ja aidata kaasa vaesuse, sealhulgas laste vaesuse leevendamisele võimalikult väheste administratiiv- ja majanduslike kuludega.

2.1.2. Tegevuse sisu

Ostetud toiduabi jagamine toimub kahel viisil – riigi poolt ostetud toidu jagamisena ja toidukaartide alusel.

Riigi poolt ostetud toidu jagamine

Piirkondades jagatakse riigi poolt ostetud toitu riigihanke tulemusel leitud teenusepakkuja (edaspidi *ostetud toiduabi pakkuja*) abil. Alates 30. oktoobrist 2023 lõpetatakse riiklikult ostetud toidupakkide jagamine ning minnakse üle toidukaartide süsteemile.

Toiduabi saajate (edaspidi ka *abisaaja*) nimekiri koostatakse STAR-ist või KOV-i andmebaasist saadavate andmete alusel automaatselt. KOV hindab inimese toiduabi vajadust ja võimalikku vajadust abi koju kätte saada. Elluviija tellib toidu riigihankega leitud hulgimüüjalt, kes toimetab selle ostetud toiduabi pakkuja toidujagamise punktidesse. Ostetud toiduabi pakkuja komplekteerib toidupakid ning

jagab need kokkulepitud kuupäevadel abisaajatele. Varjupaigas olevatele abisaajatele jagatakse toiduabi asutuse juhi korraldamisel. Toiduabi jagatakse neljal korral aastas, jagamise perioodid lepitakse kokku elluviija ja ostetud toiduabi pakkuja vahel. Toidupaki sisu koostab elluviija koos Tervise Arengu Instituudiga.

Toiduabi, millele abisaaja ei ole kokkulepitud kuupäevadel ostetud toiduabi pakkuja ladustamiskohta järele tulnud, jagab ostetud toiduabi pakkuja kümne päeva jooksul abisaajale, olenemata sellest, kas inimene on vastaval toidujagamise perioodil toiduabi saanud või mitte. Täiendaval jagamisel võib eelistada abisaajaks olevaid lapse ja töötu ülalpeetavaga peresid. Kui pärast kokkulepitud kuupäevi on jagamata toitu alles vähem kui 5% toidu üldkogusest, võib täiendava jagamise perioodi lühendada või täiendava jagamise korraldamata jätta, milles elluviija ja ostetud toiduabi pakkuja eraldi kokku lepivad.

Toiduabi, millele abisaaja ei ole kokkulepitud kuupäevade jooksul ostetud toiduabi pakkuja ladustamiskohta järele tulnud ja mida ei ole täiendaval jagamisel ära jagatud, antakse üle KOV-idele või varjupaikadele abisaajatele täiendavaks jagamiseks, olenemata sellest, kas inimene on vastaval toidujagamise perioodil toiduabi saanud või mitte. Üleandmise kohta koostatakse akt.

Toidukaartide süsteemi ülesehitus

Toidukaartide süsteemi puhul korraldatakse riigihange Eesti eri piirkondades teenusepakkuja (edaspidi *toidukaarditeenuse pakkuja*) leidmiseks. Toidukaarditeenuse pakkujaks saab olla kaubandus- või toitlustusettevõte, kellel on kauplusi üle Eesti või riigihanke piirkonnas.

Toidukaartide süsteemi puhul saavad abisaajad võimaluse osta endale sobival ajal toidukaarditeenuse pakkuja või tema koostööpartneri kõikidest kauplustest (või e-poest) toidu- ja esmatarbekaupu. Leibkonna kohta väljastatakse üks ühine kaart. Abivajaja saab teha ise valikuid ostetavate kaupade kohta heakskiidetud kaubagruppide raames (keelatud on alkoholi-, tubaka- ja lototooted ning kinkekaardid). Varjupaigas olevatele abivajajatele teeb sisseostud majutusteenust pakkuva asutuse juht.

Elluviija (Sotsiaalministeerium):
- määrab abisumma isiku kohta;
- korraldab abivajajate nimekirjade jõudmise toidukaarditeenuse pakkujani;
- järgib riigihangete korraldamisel keskkonnasäästlikkuse printsiipe;
- tasub toidukaarditeenuse pakkujale vastavalt lepingule abivajajate poolt toidukaartide eest ostetud toidu- ja esmatarbekaupade eest;
- tasub toidukaarditeenuse pakkujale KOV-i sotsiaaltöötaja poolt kojukande vajadusega abisaajaks märgitud isikutele kojukandega seotud transpordikulud;
- tasub toidukaarditeenuse pakkuja projektijuhtimise kulu;
- tasub elluviija etteantud riigihanke materjalide juures välja toodud kirjelduse järgi toidukaarditeenuse pakkuja tehtud IT-arenduste ja toidukaartide süsteemi käivitamise ning võimalikult innovaatiliste lahenduste rakendamise eest;
- nõustab toidukaarditeenuse pakkujat teenuse parima osutamise protsessi väljatöötamisel ja teenusepakkuja poolt elluviijale esitatavate aruannete koostamisel;
- koostab Euroopa Komisjonile seirearuanded;
- teeb järelevalvet teenuse kvaliteedi ja sujuva toimimise üle.

KOV (koostööpartner):
- fikseerib STAR-is või KOV-i andmebaasis automaatselt toiduabi saajad vastavalt KOV-i makstavale toetusele ja sihtrühma kuulumisele;

- kui abivajajate andmed fikseeritakse KOV-i andmebaasis, edastab KOV andmed elluviija korraldatud riigihanke tulemusena leitud toidukaarditeenuse pakkujale;
- KOV hindab punktis 2.1.4 nimetatud sihtrühma kuuluvate inimeste võimekust toidupakile järele tulla või toidukaarti teenusepakkuja kaupluses iseseisvalt kasutada. Kui inimesel see võimekus puudub, teeb KOV vastava kande STAR-i või KOV-i enda andmebaasi. Vältimatuks juhuks toidu koju toimetamisel on eelkõige raskendatud liikumisvõimalus, mis on tingitud: 1) puudest; 2) pikaajalisest haigusest; 3) abivajajal mõistliku transpordiühenduse kasutamise võimaluse puudumisest;
- abivajajale, kes vajab kauba ostmisel abi, korraldab sotsiaaltöötaja kas e-poe kaudu või volitusega kaupluses toiduainete ostmise;
- kojukande vajadusega abivajajatele korraldab sotsiaaltöötaja toidu kojukande, mille eest maksab elluviija;
- nõustab ja juhendab abivajajat toiduabiga seonduvas, annab teada toidukaardi kättesaamise aja, nõustab ja jagab infot teiste toetusmeetmete kohta;
- saadab toidukaarditeenuse pakkujale üks kord kvartalis oma piirkonnas asuvate varjupaikade aadressid ja majutusteenust saavate abisaajate arvu;
- teeb koostööd toidukaarditeenuse pakkuja, toiduabi jagaja ja elluviijaga;
- informeerib probleemidest ja tõrgetest otsekohe elluviijat ja toidukaarditeenuse pakkujat.

Toidukaarditeenuse pakkuja (leitakse riigihankega):
- tagab toidukaartide olemasolu ja kasutamise täislahenduse või töötab välja ID-kaardipõhise süsteemi – toidukaarti peab saama kasutada kõikides toidukaarditeenuse pakkuja või tema koostööpartneri kauplustes Eestis ja e-poest ostmisel (kui toidukaarditeenuse pakkujal on e-poe lahendus) sõltumata piirkonnast;
- laeb toidukaartidele abisumma;
- tagab abisaajalee või tema leibkonna liikmele või eestkostjale, samuti varjupaiga majutusasutuse juhile toidukaartide kättetoimetamise, vajaduse korral vahetamise;
- tagab selle, et toidukaardiga ei saa osta alkoholi-, tubaka- ja lototooteid ega kinkekaarte;
- tagab kojukande vajadusega abivajajatele kauba kojuveo (kojukande puhul tehakse tihedat koostööd KOV-i sotsiaaltöötajaga).

2.1.3. Tegevuse tulemus

Toetuse kasutamise tulemusena on:
- ostetud toiduainete ja esmatarbekaupade kättesaamise tulemusena vähenenud enim puudust kannatavate inimeste leibkondade toidupuudus ning on paremini toetatud nende toimetulek;
- abivajaja leibkonnale tagatud inimväärsem võimalus osta toidu- ja esmatarbekaupu seeläbi, et abivajaja on saanud ise, kasutades võimaluse korral sooduspakkumisi, valida endale vajalikud toiduained ja esmatarbekaubad talle sobival ajal;
- toiduabi kättesaamine lihtsustunud – abivajaja ei pea enam minema riigi poolt ostetud toiduabi jagamise kohta, vaid saab toidukaardiga toidu- ja esmatarbekaupade ostmise siduda oma igapäevase poes käimisega;
- tekkinud kokkuhoid transpordi, laopindade ja nende ülalpidamise ning administratiivkuludes, sest ei teki toidupakkide tellimise, komplekteerimise ja väljastamise ega jaotussüsteemi ülalhoidmise kulusid;
- loodud lihtne paberivaba süsteem, väheneb nn digiprügi ja järgitakse keskkonnasäästlikkuse printsiipe.

2.1.4. Sihtrühm

Abisaajateks on enim puudust kannatavad isikud.

Enim puudust kannatavad isikud tegevuse sihtrühmana on:
2.1.4.1 toimetulekutoetuse saajad;
2.1.4.2 toimetulekutoetuse taotlejad, kes küll oma sissetuleku tõttu oleksid õigustatud saama toimetulekutoetust, kuid kelle kohta on KOV teinud otsuse toetust mitte maksta;
2.1.4.3 toimetulekutoetuse taotlejad, kelle sissetulek pärast tasumisele kuuluvate eluasemekulude mahaarvamist (kehtestatud piirmäärade ulatuses) ületab kuni 15% ulatuses kehtestatud toimetulekupiiri;
2.1.4.4 varjupaigateenust (kodututе öömaja ja naiste tugikeskust) kasutavad inimesed;
2.1.4.5 perekonna sissetulekust sõltuvaid või konkreetse teenuse kulu kompenseerimiseks määratud KOV-i eelarve vahenditest makstud toetuse saajad.

2.1.5. Tegevuse abikõlblikkuse periood

01.10.2022–31.12.2028

2.1.6. Tegevuse elluviija

Sotsiaalministeerium

2.2. Annetatud toidu kogumise ja jagamise toetamine

2.2.1. Tegevuse eesmärk

Toetuse kasutamise eesmärk on vähendada annetatud toidu kogumise ja jagamisega enim puudust kannatavate inimeste toidupuudust ning toetada nende toimetulekut. Tegevus võimaldab ära kasutada kvaliteetse, tavaolukorras kaubandus- ja toitlustusettevõtetes ülejääva toidukauba ning suunata see abivajajatele, vähendades toiduraiskamist, säästes loodust ja järgides keskkonnasäästlikkuse printsiipe.

2.2.2. Tegevuse sisu

Annetatud toiduabi pakkuja leidmine

Elluviija korraldab annetatud toiduabi pakkuja leidmiseks riigihanke. Annetatud toiduabi pakkuja ülesanne on koguda ja jagada sihtrühmale toiduannetusi ning nõustada ja juhendada abisaajaid.

Annetatud toiduabi pakkuja võib olla avaliku sektori asutus või eraõiguslik juriidiline isik, kes jaotab ise või partnerorganisatsiooni kaudu toiduabi.

Toiduannetuste kogumine ja ümberjagamine

Annetatud toiduabi pakkuja:
- leiab annetajad ja sõlmib nendega lepingud;
- võtab vastu kaubandus- ja tootmisettevõtete või eraisikute annetatud kvaliteetse toidu.

Toiduabi ladustatakse annetatud toiduabi pakkuja enda või selleks otstarbeks renditud nõuetele vastavates ruumides ja viisidel, mis vastavad toiduseaduses ja selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud nõuetele.

Annetatud toiduabi jagamine ja selle saamine toetab toiduabi saaja hakkamasaamist ja mitmekesistab tema toidulauda. Annetatud toiduabi jagatakse igas maakonnas vähemalt kaks korda kuus. Abisaajal on

õigus annetatud toiduabi saada abivajaduse hindamise kuul ja sellele järgneval kolmel kuul. Kui elluviija eelarve toiduabile võimaldab tihedamat annetatud toiduabi jagamist, võib ühes kuus jagatava annetatud toiduabi kordade arv suureneda. Infot abi saamise õiguse, aja ja koha kohta vahendab abisaajale annetatud toiduabi pakkuja või KOV. Abisaajale, kes ei saa jagamiskohta toidupaki järele minna, toimetatakse vältimatul juhul toidupakk koju. Vältimatuks juhuks toidu koju toimetamisel on eelkõige raskendatud liikumisvõimalus, mis on tingitud abisaaja: 1) puudest; 2) pikaajalisest haigusest; 3) mõistliku transpordiühenduse kasutamise võimaluse puudumisest. Annetatud toiduabi pakkuja ja KOV-i kokkuleppel võib abisaajate toidupakid sihtkohta toimetada ka KOV.

Annetatud toiduabi peab olema üle Eesti toiduainete grupiti ja mahult võimalikult sarnane. Annetatud toiduabi jagatakse ka varjupaigateenuse saajatele majutusteenust pakkuva asutuse juhi korraldamisel. Teenusepakkujaga sõlmitavas riigihankelepingus kinnitatakse täpsemad nõuded toiduabi mahule ja sisule.

2.2.3. Tegevuse tulemus

Toetatava tegevuse tulemusel on:
- annetatud toit kogutud ja jagatud enim puudust kannatavatele inimestele ning nende toidulauda on rikastatud puu- ja juurvilja ning piima- ja lihatoodetega;
- abisaajad nõustatud;
- päästetud kvaliteetne toit, mis muidu oleks läinud äraviskamisele, ning astutud samm lähemale keskkonnamõjude vähendamisele;
- toidu jagamise ja isiku nõustamisega loodud parem kontakt abivajava isiku ja tema leibkonnaga ning seeläbi kaasatud muude (tugi)teenuste saamisse (nt tööturuteenud, sotsiaalteenused, haridus ja koolitused), mis pikemas perspektiivis võiks aidata parandada isiku sotsiaalmajanduslikku olukorda ja vähendada abivajadust.

2.2.4. Sihtrühm

Tegevuse sihtrühm on majanduslikult raskes olukorras olev füüsiline isik või leibkond (vanem/hooldaja ja samal pinnal elavad alaealised lapsed), kelle abivajaduse on välja selgitanud KOV-i sotsiaaltöötaja.

2.2.5. Tegevuse abikõlblikkuse periood

01.01.2023–31.12.2028

2.2.6. Tegevuse elluviija

Sotsiaalministeerium

2.3. Riigiabi

Käesoleva TAT raames antav toetus ei ole riigiabi.

2.4. Sihtrühmale kaasnevate meetmete pakkumine: innovaatilised lahendused annetatud toiduabi kogumiseks ja jagamiseks

2.4.1. Tegevuse eesmärk

Tegevuse eesmärk on leida innovaatilised lahendused ülejääva kvaliteetse („parim enne“ ja „kõlblik kuni“ märgistusega) toidu kogumiseks ja jagamiseks ning kävitada katseprojektid Eesti eri piirkondades, kaasates erasektorit, sealhulgas mittetulundussektorit.

2.4.2. Tegevuse sisu

Katsetatakse uudseid sekkumisi, et leida lahendused, mis loovad toidu- ja kaubandusettevõtete lähedusse võimalused toidu võimalikult lihtsaks jagamiseks puudust kannatatavatele inimestele. Toetatakse töökorraldusliku süsteemi väljatöötamist ja käivitamist ning sidumist STAR-i abisaajate süsteemiga. Eesmärk on luua seos KOV-i, abivajaja ja kogukondliku algatuse vahel.

Innovaatiliste lahenduste leidmiseks korraldatakse riigihange, mis kuulutatakse välja 2024. aasta esimeses pooles.

2.4.3. Tegevuse tulemus

Eestis on vähemalt kahes eri piirkonnas või linnas loodud süsteem, mis tagab kiire toidu kättesaamise ning inimeste toetamise toiduga. Konkreetsed piirkonnad, kus tegevusi ellu viiakse, selguvad tegevuse käigus. Toitu jagatakse toidu ülejäämise koha ligidal ning toit peab olema kättesaadav vähemalt üks kord kuus. Tegevuste puhul on oluline silmas pidada, et toidu kättesaamine oleks ligipääsetav ja kättesaadav ka erivajadusega inimestele. Tegevuse tulemusena vähenevad lao- ja transpordikulu ning keskkonnamõju.

2.4.4. Sihtrühm

Tegevuse sihtrühm on majanduslikult raskes olukorras olev füüsiline isik või leibkond (vanem/hooldaja ja samal pinnal elavad alaealised lapsed), kelle abivajaduse on välja selgitanud KOV-i sotsiaaltöötaja.

2.4.5. Tegevuse abikõlblikkuse periood

01.10.2023–31.12.2028

2.4.6. Tegevuse elluviija

Sotsiaalministeerium

3. Näitajad

	Näitaja nimetus ja mõõtühik	**Algtase (2022)**	**Sihttase (2024)**	**Sihttase (2028)**	**Selgitav teave**
Meetmete nimekirja väljundnäitaja	Jagatud toidu ja kauba rahaline koguväärtus, mõõtühik euro	Ei seata	Ei seata	Ei seata	Vastavalt ühissätete määruse artikli 16 lõikele 2 materiaalset puudust leevendavatele tegevustele sihttasemeid ei seata.
Meetmete nimekirja tulemusnäitaja	Toiduabi lõppsaajate arv, mõõtühik arv	24 113	Ei seata	Ei seata	

Materiaalset puudust leevendavate tegevuste kohta kogutakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1057, millega luuakse Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1296/2013 (ELT L 231, 30.06.2021, lk 21–59), III lisas nimetatud järgmisi ühiseid näitajaid:

- toiduabi koguväärtus (eurodes), sh kodututele mõeldud toidu rahaline koguväärtus;
- jagatud kauba koguväärtus (eurodes), sh kodututele mõeldud kauba rahaline koguväärtus ja lastele mõeldud kauba rahaline koguväärtus;
- jagatud toiduabi üldkogus (tonnides);
- sellise toidu osakaal, mille puhul maksti ESF+ist üksnes transpordi-, jagamis- ja ladustamiskulud;
- ESF+ kaasrahastatud toidu osakaal toetuse saajatele jagatud toidu üldkoguses;
- toiduabi lõppsaajate arv, sh alla 18-aastaste laste arv, 18–29-aastaste noorte arv, naiste arv, 65-aastaste ja vanemate lõppsaajate arv, puudega lõppsaajate arv, kolmanda riigi kodanike arv, teise riigi taustaga isikutest ja vähemustesse kuuluvatest isikutest lõppsaajate arv, kodututest isikutest või eluasemeturult tõrjutud isikutest lõppsaajate arv;
- materiaalse toetuse lõppsaajate arv, sh alla 18-aastaste laste arv, 18–29-aastaste noorte arv, naiste arv, 65-aastaste ja vanemate lõppsaajate arv, puudega lõppsaajate arv, kolmanda riigi kodanike arv, teise riigi taustaga isikutest ja vähemustesse kuuluvatest isikutest lõppsaajate arv, kodututest isikutest või eluasemeturult tõrjutud isikutest lõppsaajate arv;
- toidukaarte saavate lõppkasutajate arv, sh alla 18-aastaste laste arv, 18–29-aastaste noorte arv, naiste arv, 65-aastaste ja vanemate lõppsaajate arv, puudega lõppsaajate arv, kolmanda riigi kodanike arv, teise riigi taustaga isikutest ja vähemustesse kuuluvatest isikutest lõppsaajate arv, kodututest isikutest või eluasemeturult tõrjutud isikutest lõppsaajate arv.“.

4. Tegevuste eelarve

		Summa	Osakaal
1	**ESF+ toetus**	**15 612 147**	90%
2	**Riiklik kaasfinantseering**	**1 734 683**	10%
3	**Eelarve kokku**	**17 346 830**	100%

5. Kulude abikõlblikkus

5.1. Abikõlblike kulude kindlaks määramisel lähtutakse ESF+ määruse[5] 2021/1057 artikli 22 lõike 1 punktidest a ja c–e.

5.2. Abikõlblikud otsesed kulud on tegevuste elluviimiseks vajalikud kulud.

5.3. Lisaks ühendmääruse §-s 17 ja ESF+ määruse 2021/1057 artikli 22 lõikes 4 nimetatule on TAT raames abikõlbmatud järgmised kulud:
5.3.1 hoonestatud ja hoonestamata maa, kinnisvara ja mootorsõiduki ost;
5.3.2 päevaraha ja mootorsõiduki kasutamise kulu osas, mis ületab vastavates õigusaktides kehtestatud maksustamisele mittekuuluvat piirmäära;
5.3.3 e-poest ostetud toidu ja esmase materiaalse abi kojukande kulu, välja arvatud, kui kojukande vajaduse on tuvastanud KOV.

[5] Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1057, millega luuakse Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1296/2013 (ELT L 231, 30.06.2021).

6. Toetuse maksmise tingimused ja kord

6.1. Toetust makstakse:
6.1.1 ühendmääruse § 27 lõike 1 punkti 1 kohaselt tegelike kulude alusel, kui abikõlblik kulu on tekkinud ja see on tasutud vastavalt ESF+ määruse 2021/1057 artikli 22 lõike 1 punktile a;
6.1.2 ühtse määra alusel vastavalt ESF+ määruse 2021/1057 artikli 22 lõike 1 punktidele c ja e.

6.2. Enne esimese makse saamist peab elluviija esitama rakendusüksusele (edaspidi RÜ):
6.2.1 väljavõtte oma raamatupidamise sise-eeskirjast, milles on kirjeldatud, kuidas TAT kulusid ja tasumist eristatakse raamatupidamises muudest kuludest;
6.2.2 viite riigihangete tegemise korrale asutuses;
6.2.3 edasivolitatud õiguste korral esindusõigusliku isiku antud volituse koopia.

6.3. Punktis 6.2 nimetatud dokumente ei pea esitama, kui elluviija on varasema TAT rakendamisel nimetatud dokumendid esitanud ja neid ei ole enne uue TAT rakendamist muudetud. Elluviija esitab RÜ-le sellekohase kirjaliku kinnituse.

6.4. Makse saamise aluseks olevaid dokumente ja tõendeid esitab elluviija RÜ-le e-toetuse keskkonna kaudu üks kord kuus.

6.5. Makse aluseks olevate dokumentide menetlusaeg on kuni 80 kalendripäeva dokumentide saamisest arvates. RÜ maksab toetuse elluviijale välja, kui on tuvastanud hüvitamisele esitatud kulude abikõlblikkuse.

6.6. RÜ ja korraldusasutuse õigused ja kohustused makse menetlemise peatamisel ja maksest keeldumisel on sätestatud ühendmääruse §-s 33.

6.7. Lõppmakse saamiseks esitatavad dokumendid esitatakse koos lõpparuandega ja RÜ teeb lõppmakse pärast lõpparuande kinnitamist.

7. Elluviija kohustused

7.1. Elluviija ja TAT partner peavad täitma lisaks TAT-s sätestatud kohustustele ühendmääruse §-des 10 ja 11 toetuse saajale kehtestud kohustusi ning avalikkuse teavitamisel järgima teavitusmääruses sätestatud nõudeid.

7.2. Ühtlasi on elluviija kohustatud:
7.2.1 esitama RA-le TAT järgmis(t)e eelarveaasta(te) eelarve kulukohtade kaupa kinnitamiseks jooksva aasta 1. novembriks;
7.2.2 esitama punktis 7.2.1 nimetatud dokumendid peale nende kinnitamist viie tööpäeva jooksul RÜ-le;
7.2.3 esitama RA nõudmisel TAT eelarve jagunemise aastate ja eelarveartiklite kaupa;
7.2.4 rakendama TAT-d vastavalt kinnitatud eelarvele;
[Kehtetu]7.2.6 esitama RÜ-le järgneva eelarveaasta väljamaksete prognoosi 10. detsembriks või kümne tööpäeva jooksul peale eelarve kinnitamist; esimese eelarveaasta väljamaksete prognoos tuleb esitada 15 tööpäeva jooksul TAT kinnitamisest;
7.2.7 esitama korrigeeritud prognoosi järelejäänud eelarveaasta kohta, kui punktis 6 nimetatud maksetaotlus erineb rohkem kui ¼ võrra punktis 7.2.6 esitatud prognoosist;
7.2.8 lähtuma toodete ja teenuste hankimisel keskkonnahoidlike riigihangete kriteeriumitest[6].

[6] https://kliimaministeerium.ee/elukeskkond-ringmajandus/ringmajandus/keskkonnahoidlikud-riigihanked

8. Aruandlus

8.1. Elluviija esitab RÜ-le tegevuste, tulemuste ja näitajate saavutamise edenemise vahearuande e-toetuse keskkonna kaudu üldjuhul iga aasta 20. jaanuariks ja 20. juuliks vastavalt 31. detsembri ja 30. juuni seisuga. Kui tegevuste alguse ja esimese vahearuande esitamise tähtpäeva vahe on vähem kui neli kuud, esitatakse vahearuanne järgmiseks tähtpäevaks.

8.1[1]. Punktis 3 nimetatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1057 III lisas nimetatud ühised näitajad eelmise aasta kohta esitab Sotsiaalministeerium Rahandusministeeriumile e-kirja teel Euroopa Komisjonile edastamiseks hiljemalt 31. jaanuariks.

8.2. Elluviija tagab tegevustes osalejate andmete olemasolu registris iga kvartali lõpu seisuga hiljemalt kvartalile järgneva teise nädala lõpuks.

8.3. Elluviija esitab RÜ-le tegevuste, tulemuste ja näitajate saavutamise edenemise lõpparuande e-toetuse keskkonna kaudu 30 päeva jooksul alates abikõlblikkuse perioodi lõppkuupäevast. Lõpparuandes tuleb esitada teave tegevuste panusest punktis 1.1.2 nimetatud „Eesti 2035“ näitajatesse, millega mõõdetakse horisontaalsete põhimõtete edenemist.

8.4. Kui e-toetuse keskkonna töös esineb tehniline viga, mis takistab aruande tähtaegset esitamist, loetakse aruande esitamise tähtajaks järgmine tööpäev peale vea kõrvaldamist.

8.5. Kui vahearuande ja lõpparuande esitamise vahe on vähem kui kuus kuud, esitatakse vaid lõpparuanne.

8.6. RÜ kontrollib 20 tööpäeva jooksul vahe- või lõpparuande (edaspidi koos *aruanne*) laekumisest, kas aruanne on vormikohane ja nõuetekohaselt täidetud.

8.7. Kui vahearuandes puudusi ei esine, kinnitab RÜ vahearuande.

8.8. Vahearuandes puuduste esinemise korral annab RÜ elluviijale vähemalt kümme tööpäeva puuduste kõrvaldamiseks ning RÜ kinnitab vahearuande viie tööpäeva jooksul peale puuduste kõrvaldamist.

8.9. Kui lõpparuandes puudusi ei esine, kinnitab RÜ lõpparuande.

8.10. Lõpparuandes puuduste esinemise korral annab RÜ elluviijale vähemalt kümme tööpäeva puuduste kõrvaldamiseks.

8.11. Aruandes kajastatakse info vastavalt e-toetuse keskkonna aruande andmeväljades nõutule.

9. TAT muutmine

9.1. Kui ilmneb vajadus tegevusi, tulemusi, eelarvet, näitajaid või abikõlblikkuse perioodi muuta, esitab elluviija RA-le põhjendatud taotluse (edaspidi *TAT muutmise taotlus*).

9.2. RA vaatab TAT muutmise taotluse läbi 25 tööpäeva jooksul alates selle kättesaamisest ja annab hinnangu selle kohta peale punktis 9.4 nimetatud RÜ edastatud ettepanekut ja punktis 9.8 nimetatud kooskõlastamist.

9.3. Puuduste esinemise korral annab RA elluviijale tähtaja puuduste kõrvaldamiseks. TAT muutmise taotluse menetlemise tähtaega võib pikendada puuduste kõrvaldamiseks ettenähtud tähtaja võrra.

9.4. RA edastab TAT muutmise taotluse peale läbivaatamist arvamuse avaldamiseks RÜ-le. RÜ-l on õigus teha muudatuste kohta ettepanekuid. RÜ esitatavate ettepanekute tähtaeg kooskõlastatakse RA-ga muudatuste sisust ja ulatusest lähtuvalt.

9.5. RÜ võib elluviijale või RA-le teha ettepanekuid eelarve muutmiseks, kui aruandes esitatud andmetest või muudest asjaoludest selgub, et muudatuste tegemine on vajalik tegevuste eduka elluviimise tagamiseks.

9.6. TAT muutmist ei saa taotleda sagedamini kui üks kord kuue kuu jooksul, välja arvatud juhul, kui on olemas RÜ nõusolek.

9.7. RA võib TAT-d muuta, kui selgub, et muudatuste tegemine on vajalik TAT edukaks elluviimiseks või elluviijal ei ole toetuse kasutamist ettenähtud tingimustel võimalik jätkata. Kui TAT rakendamisel on kalendriaasta lõpu seisuga tekkinud eelarveliste vahendite jääk, on RA-l õigus vähendada kogueelarvet kalendriaasta kasutamata jäänud eelarve summa ulatuses.

9.8. TAT muutmise eelnõu kooskõlastatakse vastavalt ühendmääruse §-le 48.

9.9. TAT muutmiseks punkti 9.1 tähenduses ei loeta:
9.9.1 tegevuste kirjelduse ja eelarve kulukohtade kaupa esitamist ja muutmist;
9.9.2 eelarves näidatud toetuse muutumist aastati, tingimusel et kogutoetuse summa ei muutu.

9.10. RA vaatab punkti 9.9 kohase muudatustaotluse läbi 20 tööpäeva jooksul ning puuduste mitteesinemise korral esitab muudetud dokumendid ministrile kinnitamiseks.

9.11. Punkti 9.9 kohases muudatustaotluses puuduste esinemise korral annab RA elluviijale tähtaja puuduste kõrvaldamiseks. Eelarve menetlemise tähtaega võib pikendada puuduste kõrvaldamiseks ettenähtud tähtaja võrra.

9.12. Eelnevalt RA-ga kirjalikult kooskõlastades ei eelda TAT muutmist konkreetse(te) aasta(te) eelarve muutmine tingimusel, et TAT kogutoetuse summa ei muutu, kui kinnitatud eelarve kuluridasid ei muudeta ühe kalendriaasta jooksul kumulatiivselt rohkem kui 15%.

9.13. Peale punktis 9.12 nimetatud muudatuste kooskõlastust esitab elluviija viie tööpäeva jooksul muudetud eelarve koos RA kooskõlastusega RÜ-le e-toetuse keskkonna kaudu.

10. Finantskorrektsiooni tegemise alused ja kord

Finantskorrektsioone teeb RÜ vastavalt ühendmääruse §-dele 34–37.

11. Vaiete lahendamine

RA otsuse või toimingu vaide või vaidlustuse menetleja on RA. RÜ otsuse või toimingu vaide või vaidlustuse menetleja on RÜ. Vaide esitamisele ja menetlemisele kohalduvad perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse §-des 31 ja 32 nimetatud erisused haldusmenetluse seaduses sätestatud vaide esitamise regulatsioonile. Riigiasutuste, sh valitsusasutuste vahelised vaidlused lahendatakse Vabariigi Valitsuse seaduses sätestatud korras.

Lisa:
TAT finantsplaan ja eelarve kulukohtade kaupa